

Haven van Antwerpen en natuur, gezellen voor het leven

Als het begrip win-winsituatie ergens het levenslicht zag, dan is het wel in de Haven van Antwerpen. Als tweede haven van Europa en vierde van de wereld is de Haven van Antwerpen een belangrijke economische draaischijf. Niettemin ligt ze temidden van de buitengewone, Europees beschermde natuurgebieden van het Schelde-estuarium. Een Strategisch Plan moet ervoor zorgen dat de groei van de haven gelijke tred houdt met de instandhouding en ontwikkeling van deze kostbare ecosystemen. En kijk: in een gebied waar havenconomie en natuurbehoud decennialang tegenover elkaar stonden, trekken ze nu aan hetzelfde zeel.

Dossier

Doelpolder Noord, één van de natuurgebieden in het Antwerpse havengebied, met de kerncentrale van Doel op de achtergrond.
Foto: Vilda Natuurfotografie

Een plan voor haven én natuur

De Haven van Antwerpen is voor Vlaanderen en Europa van groot economisch belang. Om de vraag naar nog meer en grotere trafieken te kunnen volgen, dringt een verdere uitbreiding zich op. De betrokken overheden en een grote groep belangenorganisaties hebben een langetermijnvisie voor de ontwikkeling van de Haven van Antwerpen uitgewerkt in een Strategisch Plan. **Jan Hemelaer** van het Departement Mobiliteit en Openbare Werken: "Dat plan is niet louter een economisch plan, het brengt ook de randvoorwaarden in beeld voor een duurzame ontwikkeling van de haven. De tijd dat grootscheepse economische projecten zonder omkijken naar de leefomgeving en de natuur werden uitgevoerd, is lang voorbij. Aan dit plan is dan ook een omvangrijk natuurluik gekoppeld."

Natuur in stand houden is de (Europese) boodschap

De aandacht voor de natuur in de Antwerpse haven komt niet uit het niets. **Laurent Vanden Abeele** van het ANB: "De natuurwaarden in en om het havengebied zijn uniek. Onder meer voor vogels is dit een uitzonderlijk gebied: de ligging in en om het Schelde-estuarium heeft daar alles mee te maken. De Scheldenatuur is ook van Europees belang; grote delen van het gebied zijn dan ook aangeduid als speciale beschermingszone in het kader van de Habitat- en Vogelrichtlijn. Europa verplicht de lidstaten om in al die speciale beschermingszones de zogenaamde gunstige staat van instandhouding te behouden. Is die gunstige staat nog niet bereikt, dan moeten de lidstaten maatregelen nemen om die te bereiken."

De Europese natuurwetgeving betekent een belangrijke randvoorwaarde voor de uitbreidingsplannen van de Antwerpse Haven. **Jan Hemelaer**: "Sterker nog, het veiligstellen van de waardevolle natuur is een voorwaarde sine qua non voor de verdere havenontwikkeling. Gelijk met de uitbreiding van de haven, en beter nog voordien, moet Vlaanderen in dit gebied belangrijke stappen zetten op het vlak van natuurontwikkeling."

Robuuste natuur

Alle partners samen (zie kadertekst) werkten een duurzame oplossing uit. **Laurent Vanden Abeele**: "Het uitgangspunt is een stapsgewijze ontwikkeling van haven en natuur, hand in hand. Allereerst moeten we op het vlak van natuur een inhaalbeweging uitvoeren. Vooraleer geplande uitbreidingsprojecten kunnen doorgaan, moet er eerst voldoende robuuste natuur zijn om de gunstige staat van instandhouding te bereiken. Pas wanneer de veerkracht van het ecosysteem hersteld is, hebben we de garantie dat de speciale beschermingszones niet worden aangetast door nieuwe ontwikkelingen. Eerst robuuste natuur creëren dus, daarna kan de bestaande natuur op de schop genomen worden om plaats te maken voor economische functies."

Zuinig ruimtegebruik, een winst voor iedereen

Alle partijen waren het erover eens dat de natuurwaarden het best gerealiseerd worden in hoogwaardige natuurkernen. **Laurent Vanden Abeele**: "Dat zijn gebieden waar de hoofdfunctie natuur is, zodat de ontwikkeling van de habitats en de

Werken aan onderhandelde oplossingen

Rond de Haven van Antwerpen werd een intensief en constructief planproces opgezet met alle betrokken partijen. De Beheercommissie Natuur Linkerscheldeover, die in het leven werd geroepen om de natuurcompensaties voor het Deurganckdok in goede banen te leiden, kreeg ook de opdracht de realisatie van het natuurluik van het Strategisch Plan voor de Antwerpse Haven te begeleiden. In deze commissie zetelen het Havenbedrijf Antwerpen, de Maatschappij Linkerscheldeover, alle betrokken administraties van het Vlaamse overheid, de gemeentebesturen, de Polder van het Land van Waas, de natuurverenigingen en de landbouworganisaties. Alle partijen samen komen zo tot onderhandelde oplossingen.

vogelsoorten er optimaal is. In het havengebied komt dus één aaneengesloten natuurgebied. Dat heeft voor de natuur veel meer waarde dan losse snippers zonder samenhang. Door grote natuurgebieden te ontwikkelen ontstaan schaafeffecten en worden allerlei versturende invloeden kleiner. Daardoor is een relatief kleinere oppervlakte nodig om de vooropgestelde natuurwaarden te bereiken. We zoeken bovendien naar een natuurinvulling die tegemoetkomt aan én de Habitatrichtlijn én de Vogelrichtlijn. Zo ontwikkelen we een grote brok nieuwe estuariene natuur – dat is natuur die onder invloed staat van de getijdenwerking van de Schelde. In dit slikken- en schorrengebied zullen zich beschermde Europese habitattypes ontwikkelen, terwijl het tegelijkertijd ook een belangrijk broed- en foerageergebied voor vogels wordt. Dit zuinig ruimtegebruik biedt ook baten aan de haven en de landbouw. Door de functies van elkaar te scheiden vermijd je conflicten. Door een gunstige staat van instandhouding te garanderen binnen robuuste natuurgebieden creëer je uiteindelijk meer rechtszekerheid voor de economische sector. "

Het vervolg

Voor de natuur in het havengebied is het Strategisch Plan een goede zaak. Momenteel is de milieueffectenbeoordeling rond de uitbreiding van de Haven van Antwerpen aan de gang: verschillende scenario's voor de ontwikkeling van de haven worden op hun milieueffecten beoordeeld. Wanneer de milieueffectenbeoordeling klaar is, beslist de Vlaamse Regering met welk scenario ze verdergaat. Inmiddels werkt de Vlaamse Landmaatschappij een flankerend beleid en een sociaal begeleidingsplan uit voor de landbouwers in het gebied die gronden moeten inleveren. De finale stap is de vertaling van het gekozen scenario naar ruimtelijke uitvoeringsplannen, die een planologisch en juridisch kader vormen voor de uitbreiding van de haven. Op dat ogenblik kan ook de realisatie beginnen van de robuuste natuur zoals voorzien in het Strategisch Plan. ■

Meer weten?

laurent.vandenabeele@lne.vlaanderen.be
tel. 09 265 46 47

'De Antwerpse Haven Natuurlijker': partnerschap voor een natuurlijker haven

Het Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen en Natuurpunt vzw werken sinds 2001 samen aan de uitbouw van een netwerk van ecologische infrastructuur in het Antwerps zeehavengebied. Dat netwerk moet de duurzame instandhouding van de specifieke dieren en planten in het gebied verzekeren, zonder afbreuk te doen aan de rechtszekerheid voor de verdere ontwikkeling van de haven. De partners werken nauw samen met vertegenwoordigers van de havenindustrie, de betrokken Vlaamse administraties, de gemeenten en enkele wetenschappelijke instituten aan een breed gedragen natuurbelief in het havengebied. Voorbeelden van demonstratieprojecten zijn de aanleg van een paaiplaats voor vissen langs de dokken en het uitgraven van poelen voor rugstreeppadden. De Kuifeend en de Grote Kreek, twee natuurkernen die volledig ingesloten zijn door haven- en industriegebied, werden grondig heringericht, extra gebufferd en beter toegankelijk gemaakt voor bezoekers.

Meer weten:

www.natuurpunt.be/antwerpennoord